

NOVA AKROPOLA

Z A B O L J E G Č O V J E K A I B O L J I S V I J E T

LABIRINT

**ZNATI POČETI
IZNOVA**

**KAMENI VRT
HRAMA RYOAN-JI**

**POLIKLETOV
KANON**

**FILOZOFI
I SOFISTI**

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

02 | 2015. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

4 LABIRINT

Amalija Kranjec-Markešić

10 ZNATI POČETI IZNOVA (1. dio)

Jelena Sikirić

15 FILOZOFI I SOFISTI

Delia Steinberg Guzmán

16 KAMENI VRT HRAMA RYOAN-JI

Anastazija Pulja

20 POLIKLETOV KANON

Suzana Dobrić-Žaja

23 FILIP I DEMOSTEN

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić

Izvršna urednica: Nataša Žaja

Urednici rubrika: Luka Marić, Dijana Kotarac, Sofija Stepanovska, Anastazija Pulja, Marta Mihičić

Redaktura: Dijana Kotarac

Lektura: Branka Žaja, Vesna Bosnar

Tehničko uredništvo: Atila Barta, Svjetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

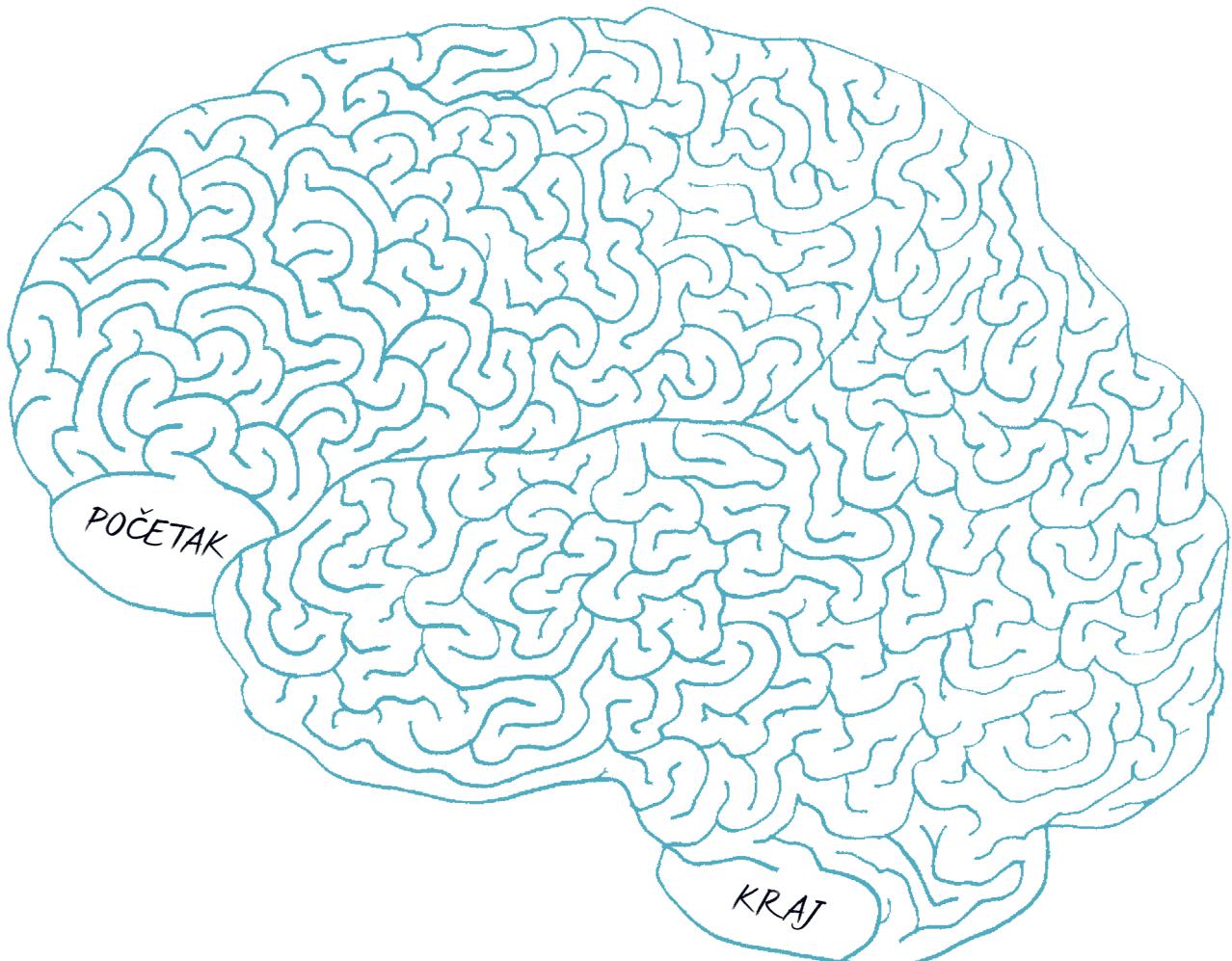
NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

Ilica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222, Fax: 01/233 0450

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

Jedna od izrazitijih karakteristika današnjeg vremena je površnost. To je zato što živimo pod pritiskom vrtoglavе dinamike koja nas poput neke nekontrolirane struje gura u neshvatljivom, nepoznatom smjeru. U rijetkim trenucima spokoja pokušavamo shvatiti svijet oko sebe, a u još rjeđim pokušavamo doprijeti do svoga srca i čuti njegov prigušeni glas.

U ovoj utrci s vremenom postepeno gubimo obrise događaja, kao da se sve stapa u jedno sivilo u kojem nestaju razlike između lijepog i ružnog, ispravnog i pogrešnog, istinitog i lažnog... Zbog toga nerijetko nastaju iskrivljene slike sebe i svijeta, a ono što nas iznutra najviše pogađa su zamućeni stavovi pred problemima – ili ih smatramo nerješivima i bježimo od njih, ili ih podcjenjujemo zanemarujući njihovu prisutnost - tražeći u njima neke izvanske krivce. I dok naizgled nastavljamo uobičajenim tijekom iščekujući nešto i nadajući se čudu, naslućujemo da smo duboko iznutra zapeli u mreži koju smo sami ispleli...

Tražimo izlaz, tražimo malo više jasnoće i nutarnjeg svjetla... Uviđamo da nas je život doveo do nekog ruba i da u nečemu moramo početi iznova. Ali kako?

U starim mitovima i simbolima koji stižu iz dubina vremena skrivene su upute i savjeti za rješavanje ključnih ljudskih problema. Jedna takva simbolička drama vezana je uz prastari simbol labirinta. Mnoge su kulture prošlosti plele priče oko njega nastojeći prenijeti bit čovjeku važnih iskustava...

Labirint u nama je posljedica naše svakodnevne svijesti u kojoj su se s vremenom nataložile mnoge potrošene forme misli i osjećaja koje nismo imali snage napustiti. Ovdje stalno zapinjemo u zamršene mreže neostvarenih želja, lažnih maski, bolnih sjećanja iz kojih nismo povukli korisna iskustva...

Svi imamo svoj nutarnji labirint koji smo godinama gradili zaokupljeni izvanjskim stvarima i pojavama, zanemarujući trajnije vrijednosti. Ali svi imamo u sebi i Tezeja, vlastitu nutarnju snagu koja se pokrenuta voljom može suočiti sa sjenama nakupljenih problema. Jednom kada se na to odlučimo, prepoznat ćemo kako imamo još jedan dar – Arijadninu nit kojom smo neraskidivo povezani s plemenitim smislom svoga nastojanja. Čuvajući ovu vezu, moći ćemo nadići poteškoće i pronaći svjetlo izlaza... ☩

LABIRINT

Amalija Kranjec-Markešić

Labirint je jedan od drevnih univerzalnih simbola puta ka središtu koji nalazimo u većini kultura na svim stranama svijeta.

Zapadna ga civilizacija najbolje poznaje zahvaljujući kretskom labirintu iz antičkog mita o Tezeju, Minotauru i Arijadni. No, ovaj simbol u obliku građevina, kamenih labirinata te crteža i reljefa susrećemo i u Egiptu, Indiji, Meksiku, Irskoj, Skandinaviji i Rimu.

Najstariji pronađeni prikaz labirinta jest kružnog oblika, s jednim ulazom i sedam koncentričnih krugova kojima se dolazi do središta. Taj se labirint naziva klasičnim i prema njemu su nastale sve ostale vrste: kvadratni, oni s više ili manje krugova, meandrični i drugi. Klasični labirint treba razlikovati od novije, zбуjujuće forme s više mogućih ulaza i izlaza u kojem se čovjek može izgubiti. Pravi labirint ima samo jedan ulaz – izlaz i jedno središte prema kojemu putnik ide. Smatra se da sama riječ "labirint" potječe od grčke riječi *labrys* – dvostruka sjekira i *inthos*, što znači mjesto. Dvostruka je sjekira jedan od temeljnih simbola kretске kulture, kao i sam labirint, te su usko povezani. No, dok osim prikaza na kretskim novčićima do sada nisu pronađeni arheološki ostaci labirinta, sjekire s dvije oštice su sveprisutne: uklesane u kamenu, oslikane na keramici i freskama, te izrađene u bronci, srebru i zlatu, veličine od par centimetara do par metara. Pronađene su i u pećinama koje su u minojsko doba korištene za religijske obrede (kult svetog bika), što govori o njihovom obrednom značaju.

Dvostruka sjekira je naročiti simbol nutarnjeg čovjekovog oružja, koji se još prikazivao i kao dvostruki par rogova nasuprotno okrenutih, jedan prema gore, a drugi prema dolje, tako da zajedno čine sjekiru s dvije oštice.

U psihološkom smislu, labris je, poput mača, simbol snage volje kojom čovjek harmonizira sebe, ovlađavajući svojom nižom prirodom u svom psihičkom labirintu. Ovim su se simbolom bavili i suvremeni mislioci poput C. G. Junga, Josepha Campbella i Mircea Eliadea i nalazili u njemu značenja vezana uz čovjekov nutarnji život, koji osvajamo putovanjem prema središtu – labirinta ili sebe samih.

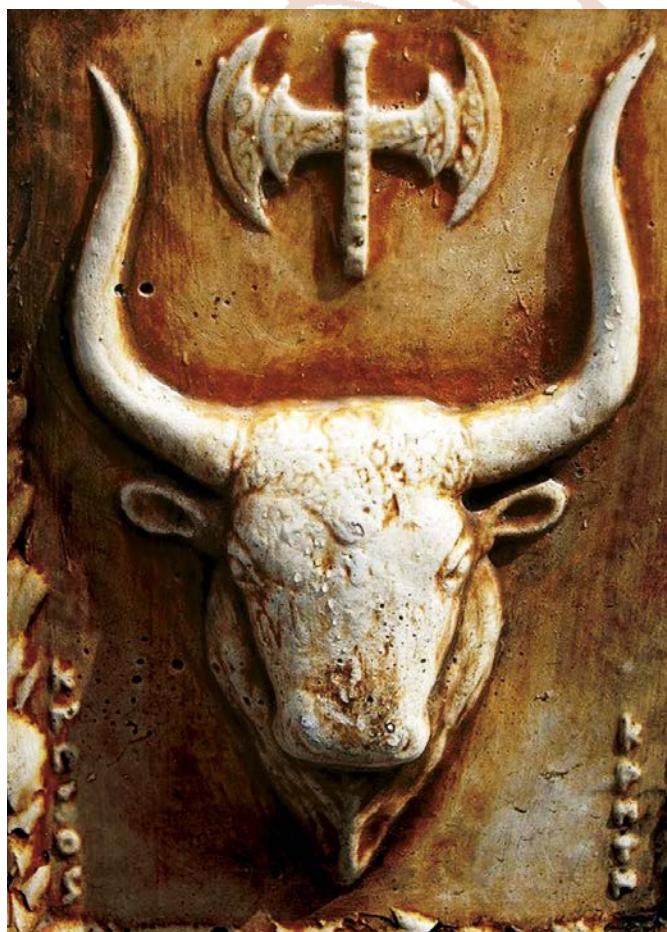
Prvi spomen labirinta nalazimo u drevnom kretskom mitu o prastarom bogu Aresu-Dionizu iz samih početaka vremena. U njemu se navodi da tada još ništa nije bilo stvoreno niti oblikovano na zemlji i svugdje je

Kretski labirint

Iako se prepostavlja da je ovaj mitski labirint morao biti u sastavu ili u blizini kraljevske palače u Knossosu na Kreti, njegovi ostaci još nisu pronađeni. Oblik ovog sedmerostrukog labirinta poznajemo samo s kretskih kovanica. Njegovu izgradnju spominje mit o velikom antičkom graditelju Dedalu i njegovom sinu Ikaru.

bila samo tama. Ares-Dioniz je s visina sišao na zemlju sa zadatkom da oblikuje svijet. Za taj mu je poduhvat s neba poslano oružje – labris, sjekira s dvije oštice, s kojom je započeo hodati i rezati tamu ispred sebe. Kako je svugdje bila tama i nije se ni po čemu mogao orientirati, hodao je ukrug, kao što to čini čovjek hodajući nepreglednom pustinjom. Ali, režući tamu stvarao je brazdu kojom je išao i postupno krčio put koji je nazvan labirint. Kada je dospio do kraja spiralnog puta, otkrio je da više nema onu sjekiru koju je imao na početku, jer se ona pretvorila u plamteću baklju koja je svijetlila u njegovim rukama u središtu labirinta.

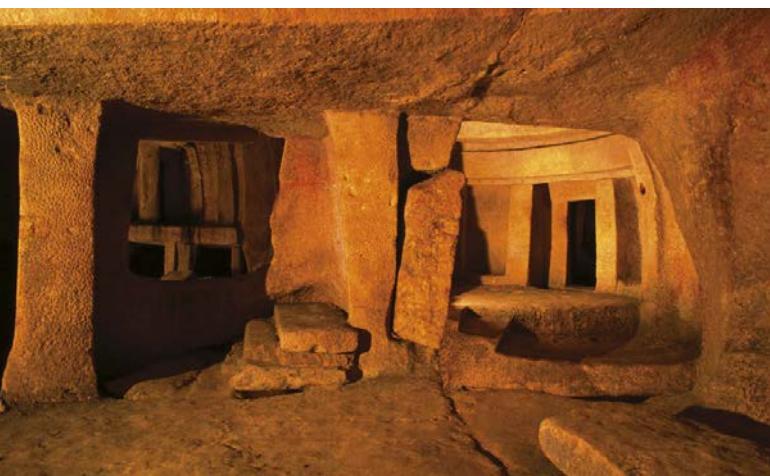
Najpoznatiji antički mit o labirintu vezan je uz atenskog junaka Tezeja koji na Kretu dolazi dokrajčiti čudovišnog Minotaura, pola čovjeka - pola bika, kojem su Atenjani bili prisiljeni slati ljudske žrtve – mladiće i djevojke. Tezej ulazi u labirint noseći spasenosnu nit koju mu je dala kraljeva kći Arijadna, zahvaljujući kojoj je pronašao izlaz iz labirinta nakon što je pobjedio Minotaura. Simbolički, heroj Tezej je svijest koja ulazi u životnu borbu s onim nižim, animalnim u sebi i u toj bitci pobjeđuje zahvaljujući svojoj hrabrosti da uđe u mračni labirint (vlastitu unutrašnjost) te pomoći Arijadne (Duše, višeg ja) koja mu daje spasenosnu nit kojom ostaje vezan uz ono najbolje u sebi. Heroj-pobjednik je onaj koji ostvari pobjedu nad svojim nižim aspektima tako da ih može koristiti po volji, nadahnut Dušom.

Drevni europski labirinti

Najstarijim se pronađenim prikazom labirinta smatra stela iz Pylosa, pronađena u ostacima mikenske palače, datirana u 1200. g. pr. Kr. Prikaz labirinta i ratnika-lovaca u spilji Val Camonica u Italiji vjerojatno je puno-stariji, kao i labirinti urezani u stijenu u Pontevedri u Španjolskoj. Vrlo je zanimljiv podzemni kompleks Hypogeum Hal Safljeni na Malti, građen na tri razine kao labirint, a smatra se starim oko šest tisuća godina.

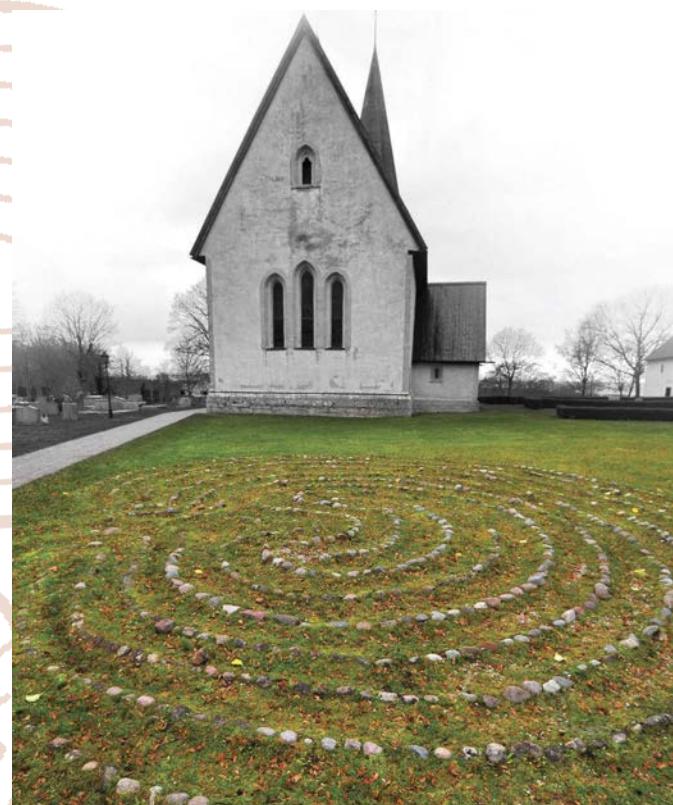
Egipatski labirint

Drevni egipatski labirint spominju nam Herodot i Strabon koji su ga i posjetili. Herodot izvještava o ogromnom kompleksu koji se sastojao od nadzemnog i podzemnog dijela, a činilo ga je 3000 dvorana, dvorišta i galerija. Svećenici su ga proveli samo nadzemnim dijelom čiji su zidovi bili oslikani i ispisani hijeroglifima, i čijom je veličinom i ljepotom bio zadvijljen. No u podzemni, obredni dio kompleksa nije imao pristup.

Nedavna istraživanja u blizini piramide u Hawari (oko 90 km južno od Kaira, kod ulaza u oazu Faiyum) potvrdila su da se pod pijeskom nalaze granitni ostaci goleme građevine koja bi mogla predstavljati ostatke ovog izgubljenog labirinta.

Kameni labirinti u Skandinaviji

Brojni su labirinti načinjeni na tlu pomoću naslaganog kamenja širom starog germanskog područja. Ovaj se tip naziva baltičkim, jer se može naći više od petsto primjera u zemljama uz Baltik – od Rusije, preko Estonije do Norveške, Švedske i Finske. Najljepši se primjeri nalaze u Gotlandu u Švedskoj, te u Zaiatskom u Rusiji. Kako su neprestano obnavljani, teško je utvrditi njihovu starost. Vjerojatno su imali obrednu ulogu u staroj germanskoj religiji.

Labirinti u gotičkim katedralama

Na podovima nekih francuskih gotičkih katedrala nalaze se prikazi labirinata. Najpoznatiji je labirint iz katedrale u Chartresu, iz XIII. stoljeća, koji su tijekom povijesti nazivali i putem u Jeruzalem, jer su ga vjernici koristili kao simbolički hodočasnički put u središte svojih vjerskih težnji. To je labirint od jedanaest koncentričnih krugova. Srednjovjekovni su graditelji stvarali labirinte od šest do petnaest

krugova, a mnogi su imali i kvadratni oblik. Lijepi se primjeri nalaze i u Amiensu te u opatiji St. Bertina u St. Omeru. U razdoblju kasnog srednjeg vijeka i renesanse umjetnici su nastojali razviti nove oblike labirinata, tako da su ih činili sve složenijima i estetski doradnijima.

U brojnim je engleskim, danskim i njemačkim crkvama motiv labirinta često prisutan na zidovima, stropovima, podovima, vratima i slično.

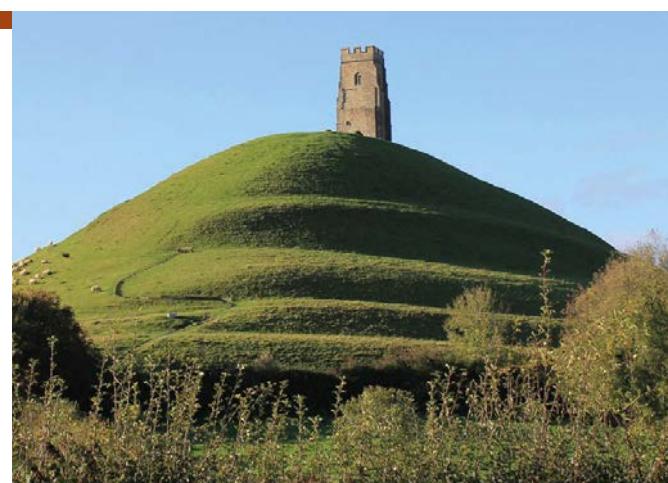
Labirinti na području

Velike Britanije

Veći broj labirinata pronađen je na području Irske i veže se uz keltske korijene. Najstarijim se smatra Hollywoodski kamen s urezanim klasičnim labirintom sa sedam krugova.

Vrlo je zanimljivo mistično brdo Tor kraj Glastonburyja, na kojem je urezana stepeničasta spirala koja se penje do vrha brda kao trodimenzionalna varijanta labirinta.

U Rock Valleyu u Cornwallu također se nalazi lijep labirint urezan u stijenu, kao i u Ach nabrecku u Škotskoj te Knowthu u Irskoj, da izdvojimo samo nekoliko najpoznatijih.

Indijski labirinti

Smatraju se vrlo drevnima, a najstarijim se smatra labirint urezan u kamenu obalu rijeke Pansaimol u indijskoj državi Goi. U indijskoj se tradiciji nazivaju *chakravyuhu*, po legendarnoj kružnoj vojnoj formaciji koju je koristio heroj Drona u bitci na polju Kurukšetra, opisanoj u epu *Mahabharata*. Tradicija također spominje palaču demona Ravane iz epa Ramayane, koja je bila u formi labirinta, a nalazila se na Sri Lanki.

Rimski labirinti

Rimljani su ovaj simbol najčešće koristili za ukrašavanje podova mozaikom. Najčešće je kvadratnog oblika, a nutarnji je raspored meandričan, spiralan ili zmijolik. Lijepo su očuvani primjeri u Puli i Conimbrigi u Portugalu.

Američki labirinti

Američki Indijanci

Osobito zanimljivo pleme Hopi koristilo je ovaj simbol u obredne svrhe. Čak i danas u folkloru i rukotvorinama (pletene košare) plemena južne, središnje i sjeverne Arizone ovaj je simbol čest motiv, a može se naći i u Novom Meksiku, kao i u sjevernim meksičkim područjima.

Nazca

Tajanstveni geoglifi iz pustinje Nazca u Peruu sadrže i ogroman prikaz majmuna čiji je rep prikazan kao spiralni labirint. Postoji i prikaz jedne samostalne spirale. Smatra se da su simboli spirale i labirinta direktno povezani, budući da oba vode ka središtu svoje strukture, a time simbolički i ka središtu samog čovjeka koji im pristupa.

Nedavna istraživanja dr. Nicholasa Saundersa otkrila su i prikaz golemog labirinta na području te pustinje, koji je moguće pratiti jedino pješice jer se iz zraka ne vidi zbog istrošenosti.

Mexico

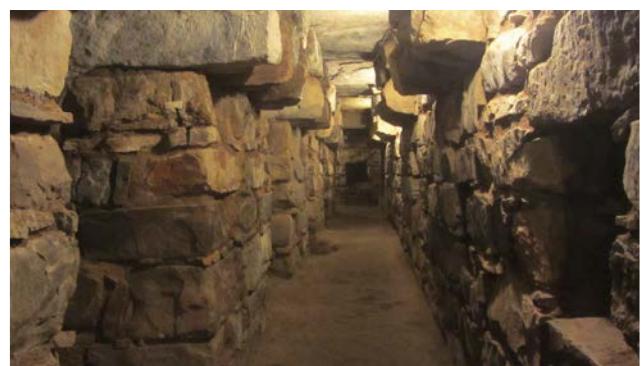
Prije nekoliko je godina u Meksiku, na Yucatanu kod sela Tahtzibichen, pronađen kompleks spilja povezanih u obliku labirinta, u kojima se nalazi više kamenih hramova i piramida. Neke od spilja ovog labirinta nalaze se ispod vode. Arheolozi smatraju da su hramovi i piramide građeni ispod vode, te da cijeli kompleks predstavlja neku vrstu majanskih vrata u drugi svijet.

Chavín

Chavín je vrlo staro obredno središte nepoznate kulture Južne Amerike. Smješteno je na visini od nekih 3200 metara iza planinskih lanaca Kordiljera. Danas je ovdje preostao samo niz razrušenih ostataka okrnjenih piramida i građevina na obroncima, nazvanih Utvrde.

U Chavínu su najznamenitiji podzemni prolazi koji čine pravi labirint. Još uvijek nije otkrivena svrha ovih prolaza niti se zna gdje započinju i gdje završavaju. Vjerojatno su imali neko inicijatsko, simboličko značenje povezano s drevnom religijom naroda Chavína. Ovi prolazi su savršeno izvedeni, obloženi velikim kamenim pločama od neke vrste sivog granita, a poduprti malim potpornim lukovima od istog materijala. Geološko istraživanje u krugu od 50 kilometara od Chavína nije otkrilo mjesto odakle bi ovo kamenje moglo potjecati. To nam govori o visokom tehničkom stupnju razvoja i o zaista izvanrednoj ljudskoj vještini.

U njegovom je labirintu zatvorena takozvana stela Lanzón, za koju također nije jasno kako je тамо postavljena. To je monolit, odnosno monolitni kip božanstva visok 4,53 metra, nazvan *Veliki nož* ili *Veliki idol kopje*, budući da ima oblik pravog, uspravljenog noža. Po svoj je prilici u skladu sa starim religijskim vjerovanjima kakva nalazimo kod svih naroda, prema kojima ne postoje samo izvori prirodne vode, nego i izvori energije, odnosno magnetskih ili teluričkih snaga na nekim točkama Zemljine kore.

ZNATI POČETI IZNOVA

Jelena Sikirić

Svaki je početak novo rođenje

Uživotu postoje trenuci kada unatoč svoj užurbanosti i problemima koji nas okružuju, tražimo predah. Isključujemo televizor, ne dižemo slušalicu iako telefon dugo zvoni, ne dira nas gomila posla koji nas čeka, ne čujemo pitanja koja nam postavljaju... Gledamo kroz prozor i dok nam pogled bescijlno luta ni na čemu se ne zadržavajući, misli se gube u daljini.

Iznenada se sjetimo neke situacije, odnosa, posla koji smo ostavili u prošlosti, no još nismo zaboravili, jer sjećanje na njih nosi gorak okus nezadovoljstva: "Eh, da mi je tada bilo ovo iskustvo i shvaćanje, možda bi sve bilo drugačije!" Ponekad nam se nakon tih iznenadnih uspomena, koje nam se kao lavina obruše na glavu, jave misli koje nas vrate u stvarnost i u tom tre-

nutku iskrenosti prema sebi samima s osobitom jasnoćom spoznamo sivilo svakodnevice, sve ono o čemu u svakodnevnoj užurbanosti nastojimo ne razmišljati: o hrpi neriješenih problema, nejasnih međusobnih odnosa, unutarnjih proturječja i slabosti, različitih obaveza. Rađa se osjećaj da smo davno zapeli u nekoj neshvatljivoj močvari i da nas ta močvara previše guši, ne da nam disati... To znači da je došao trenutak da napokon prestanemo stišavati i zadržavati u sebi krik duše: "Treba početi sve iznova, drukčije!"

Znati početi iznova veliko je i složeno umijeće. Potrebno nam je ne samo onda kada smo prisiljeni izvlačiti se iz teških, bezizlaznih situacija. U stvari, svaki je dan svojevrsni novi početak. Čak i kada nam sve ide

dobro i čini se da smo napokon uhvatili tajanstvenu pticu sreće, naš se život ipak odvija u stalnoj, napornoj borbi. Razlog tomu nije samo rješavanje ovih ili onih materijalnih, životnih problema. Mi se isto tako svakodnevno borimo sačuvati i učvrstiti već dostignuto, zadržati letvicu bar na minimalnoj razini svih svojih težnji, interesa, traganja, osjećaja i međusobnih odnosa.

Borimo se da budemo uskladeni s vlastitim kriterijima i ne spustimo se ispod vlastitog dostojanstva, da ne dozvolimo duši da uvene. Zato nas sam život stalno primorava da počnemo iznova. Jer ako ne želimo da nas proguta rutina, jednostavno smo prinuđeni da s vremena na vrijeme osjetimo "novi dah" u svemu što radimo i ulovimo taj novi val i priljev snaga koje dolaze kada se u našem životu ili djelovanju nešto počinje suštinski mijenjati.

Drevni su filozofi govorili da je svaki novi početak novo rođenje. Počinjući iznova, prelazimo tajanstveni prag koji razdvaja jedan ciklus, jednu etapu našeg života od druge. Zatvaramo jednu i otvaramo drugu, novu i čistiju stranicu svoga postojanja. Stvara se dojam da sa svakim novim početkom u teatru našeg života počinje novi čin. Glumci su isti, no scena je drugačija, javljaju se nova lica pa se i sama radnja odvija u potpuno drugom, neočekivanom pravcu. Svaki novi početak u potpunosti mijenja našu perspektivu, točku gledišta, sve se vidi drugačije.

Ono što je ranije bilo aktualno, sada se čini nadideno. Ono što je bilo dio naše sadašnjosti, uviđamo da je nestalo u prošlosti. Ono što nam se činilo nedohvatljivo i kao daleka budućnost, čini nam se blizu, dostupno sadašnjosti. Drevni su mudraci govorili da početi iznova s jedne strane znači ponovo se roditi, a s druge – roditi nešto novo. Bez obzira na veliku količinu neizvjesnosti, u svakom novom početku prisutna je nada: još je sve pred nama i još ništa nismo uspjeli polvariti...

Izači iz močvare

Najčešće su životne poteškoće te koje nas prisile da počnemo iznova. No, postoji trenutci kada je ne samo neophodno znati početi iznova, nego i učiniti to u pravom trenutku, inače će biti prekasno i ništa nećemo promijeniti.

Životna močvara jedna je od takvih situacija. Ona nas podsjeća na poznate Augijeve staje iz dvanaest Heraklovih radova. Močvara se stvara tijekom dužeg vremena, mjesecima, a ponekad i godinama, gomilanjem neriješenih problema, hladnih ili mučnih međusobnih odnosa, rutinskog posla, situacija i stanja koja guše težnje duše. Što duže ostaju neriješenima, to nas jače pritišću, to se dublje u njima utapamo i teže je iz njih izaći.

Takvih je situacija u životu jako mnogo. Na primjer, nezadovoljavajući odnosi, kada zajedno žive ljudi koji su potpuni stranci jedno drugome. Njihov zajednički život traje godinama nakupljajući gorčinu, razočaranje, tugu ili jednostavno nerazumijevanje. Razdor među njima postaje sve dublji, od njega ne stradavaju samo oni, nego i svi oko njih... No, navika čini svoje, vanjski privid se održava, a sve ostalo je davno pušteno da se odvija samo po sebi.

Ili, na primjer, inercija koja često postaje sastavni dio naše sive svakodnevice. Mjesecima, godinama idemo na jedan te isti dosadni posao, zatim se vraćamo

kući i bavimo istim takvim dosadnim kućnim poslovima, gledamo istu dosadnu televiziju i tako svaki dan. Ponekad osjetimo da nam je svega dosta, vidimo da nam je duša prazna i da želimo nešto drugo, novo, iako ne znamo točno što, ali nemamo snage nešto poduzeti jer to znači preokrenuti sve naglavačke, "pa zašto bih se nepotrebno trudio, na kraju mi je i ovako dobro...". To je još jedna situacija koja na kraju završava provaljom i neuspjelim pokušajima samopotpričivanja na poslu ili u osobnom životu. Često jedna močvara povlači drugu, još pogubniju, i utapajući se u njoj sve više, čovjek se sve brže kotrlja nizbrdo... Kada dođemo do bolesne ovisnosti o alkoholu, tabletama za spavanje, drogi, do stalne depresije, strahova, fiksnih ideja, postaje nam svejedno jer ne nalazimo nikakav izlaz iz tog zatvorenog kruga.

Razmrsiti gordijski čvor "močvare" jako je teško. Što više analiziramo, to nam je teže ustati, to dublje propadamo u blato i to jače osjećamo težinu svega toga, strašni teret koji nas čini još slabijima, inertnijima i bespomoćnijima. Na koncu se pomirimo i prestanemo razmišljati o boli jer je tako lakše.

Početi iznova pomoću malih promjena u našem životu, produžavajući koprcanje u istom blatu u kojem se već davimo, praktički je nemoguće. Početi iznova u

situaciji "močvare" znači izići iz nje. Korisna je Hera-klova pouka: spoznavši da je besmisleno godinama skupljati stajski gnoj uobičajenim, sporim načinom, promijenio je tok dviju rijeka i potoci čiste vode u jedan su tren odnjeli sve blato Augijevih staja. Izaći iz močvare i početi iznova uvijek znači pronaći snagu za promjenu tijeka vlastite sudbine.

S jedne strane, potrebna je čvrsta odluka, potrebno je jednim udarcem presjeći ono što nas je stjerala u tjesnac, ono što čini nesretnim ne samo nas, nego i

okolinu – poput Aleksandra Velikog koji je, znajući da je odvezivanje nekorisno, presjekao gordijski čvor. S druge strane, treba poduzeti konkretnе korake, izvršiti određene radnje, što prije pripremiti teren za niz akcija koje će u konačnici dovesti do korjenite promjene naše sudbine i sudbine onih do kojih nam je stalo. Pa neka to bude i metoda pokušaja i pogrešaka, bitno je da se nešto pokrene s mrtve točke. Proći će neko vrijeme i ovi će napori neminovno početi donositi rezultate.

Početi iznova u situaciji močvare, znači stvoriti novu situaciju, promijeniti je izvana kako bi se nešto promijenilo iznutra. U svakom slučaju, ne smije se otezati, beskonačno odlagati trenutak prihvatanja rješenja, tisuću se puta pitati je li ono dobro ili loše – sve to može imati loše posljedice: ako u tom trenutku ne donešemo odluku, poslije možemo izgubiti i ono što smo već pokrenuli i sve će se vratiti na početak kruga.

Razumljivo, takve odluke trebaju imati čvrste temelje i biti dobro promišljene, osobito s moralno-etičke točke gledišta. No, neophodan proces promišljanja ne smije se brkati s drugim, sličnim procesom razmišljanja kada je ono što nazivamo analiziranjem čekanje u kojem ništa ne činimo ili iščekujemo povoljne uvjete, a na kraju se pretvara u izgovore koje sami sebi izmišljamo, samo da ne bismo učinili onaj važni, prijelomni pomak, neophodan da bismo započeli iznova. Drevni su filozofi govorili da je pro-

mjena vanjske situacije potrebna zato da duša dobije mogućnost novog rođenja, a sADBINA mogućnost da za to stvori nove uvjete. SADBINA nikada ne daje nove mogućnosti i uvjete u situaciji močvare zato što zna da će ih močvara progutati, kao i nas zajedno s njima.

Postoje situacije, naizgled potpuno sređene, kada je potrebno početi iznova iznutra, a ne izvana. One se odnose na naš unutarnji svijet, s jedne strane na sve postojeće strahove, komplekse i nemire, a s druge strane na sve naše skrivene težnje i potencijale ličnosti.

U svakom od nas postoje unutarnje ograde i štitovi, obrambene reakcije i obrasci ponašanja. Tijekom godina ovi, prije svega nesvesni mehanizmi samoubrane, pouzdano nas čuvaju od agresivnosti i stresnih situacija vanjskog svijeta, od svega onoga s čime se u životu nismo u stanju suočiti svjesno, otvoreno i direktno. No, s vremenom nas počinje smetati ono što je ranije bilo djelotvorno, što nas je štitilo i dozvoljavalo nam da se povučemo u sebe i sakrijemo u svoj kutak. Ono što je ranije bio siguran štit, sada se pretvara u neprobojne unutarnje zidine iza kojih je tjesno i nemoguće disati, koje želimo i moramo ukloniti ukoliko želimo započeti novi život.

Na primjer, stidljiv ili šutljiv čovjek sasvim se naviknuo sjediti u svom uglu i nikome se ne obraćati, samo da ga nitko ne dira. No, s vremenom se javlja stvarni problem usamljenosti koji stvara pukotine u neproboj-

nom zidu stidljivosti i šutljivosti. U ovom slučaju promjena vanjskih okolnosti nije rješenje. Za novi početak potreban je unutarnji napor: ljska se razbijaju kada se iznutra počinje nešto događati, nešto mijenjati.

Postoji beskonačno mnogo sličnih situacija. Slikajući prizore koji su mu dugo bili poticajni, umjetnik shvati da se ono što je prije smatrao vrhuncem svoga stvaralaštva, sada pretvorilo u ograničavajuće okvire na koje se naviknuo i koje treba napustiti. Nikakve izvanjske promjene stila neće pomoći. Za početak novog razdoblja u svom stvaralaštvu treba slomiti određene unutarnje barijere i navike, oživjeti nova stanja duše koja će se odraziti u njegovim slikama.

Kako se ugodno osjeća čovjek koji se navikao nemati vlastito mišljenje, stalno tražiti tuđe savjete i oslanjati se na tuđa pleća u problemima koje je mogao potpuno sam riješiti. Kada bi pažljivo promotrio kako se razvijaju njegovi odnosi s ljudima do čijeg mišljenja toliko drži i čiju podršku stalno zloupotrebljava, otkrio bi da se njihova prvobitna simpatija i suočavanje često pretvaraju u rastuću ljutnju. Ono što je ranije bio povod za međusobni odnos, sada postaje prepreka. U ovom slučaju, ako želi početi iznova, treba shvatiti da će se njegov odnos s drugim ljudima promijeniti tek onda kada se promijeni on sam, kada umutar sebe razbijaju zaštitni mehanizam i postane samostalan i u svojim očima i u svom životu. (*nastavak u sljedećem broju*) ☩

Filozofi i sofisti

Ako je u mnogim razdobljima ljudskog postojanja očiglednost bila element spoznaje i utvrđivanja činjenica, očigledno je da se povijest ponavlja... Ponešto izmijenjenog izgleda, u jedva promijenjenim okolnostima, iste se snage i iste ideje pojavljuju u igri suprotnosti koja će pridonijeti konačnoj ravnoteži evolucije.

Ima tome već nekih dvije i pol tisuće godina kako se u Heladi odvijao javni, politički i moralni sukob između sofista i filozofa. Tada je to moglo izgledati kao događanje svojstveno isključivo toj civilizaciji. Međutim, filozofa i sofista je bilo uvijek, ima ih danas, a bit će ih, čini se, i dalje.

Tko su bili sofisti? Bile su to osobe raznovrsnih znanja i sjajnog govorničkog umijeća koje su bile sposobne dokazati bilo što, ali također i ono potpuno suprotno. Njihova je uloga bila pripremiti mlade Atenjane za izazove rađajuće demokracije: bilo je potrebno razviti vještine koje će odgovarati političkim potrebama tog vremena. Istina ili susret s božanskim nisu bili bitni. Presudna je bila trenutna sreća i raznolikost mišljenja umjesto Istine koja se činila dalekom i nedostupnom.

Kao odgovor na ovaj procvat sofizma, na scenu stupa Sokrat. On je filozof - zaljubljenik u Istinu, koji će radije izgubiti naklonost javnosti nego ići protiv vlastite savjesti. Njegova misija, prema njegovim vlastitim riječima, nije bila obogatiti građane ili im dati manje ili više znanja. On je želio probuditi svijest ljudi kako bi ih učinio boljima. Uvijek je radije birao ulogu učitelja nego ulogu političara.

Dok su sofisti naplaćivali svoja učenja i, u skladu s tim, birali svoje učenike prema društvenom položaju i imovnom statusu, Sokrat nije želio naplaćivati poduku, a svoje je učenike birao zbog onih moralnih i intelektualnih sklonosti koje će omogućiti najveći razvoj njihovih uspavanih vrlina.

Kako je završio ovaj sukob? Rezultat je dobro poznat. Još jednom je mišljenje nadvladalo znanje, laž istinu, interesi pravdu. Sokrat je popio kukutu jer njegova smrt nije bila u suprotnosti s principima koje je zagovarao vlastitim primjerom čitav život.

Danas su nazivi drugaćiji. Sofista je puno i susrećemo ih na svakom koraku, iako se skrivaju pod najrazličitijim imenima. No, njihovo djelovanje i ciljevi su isti.

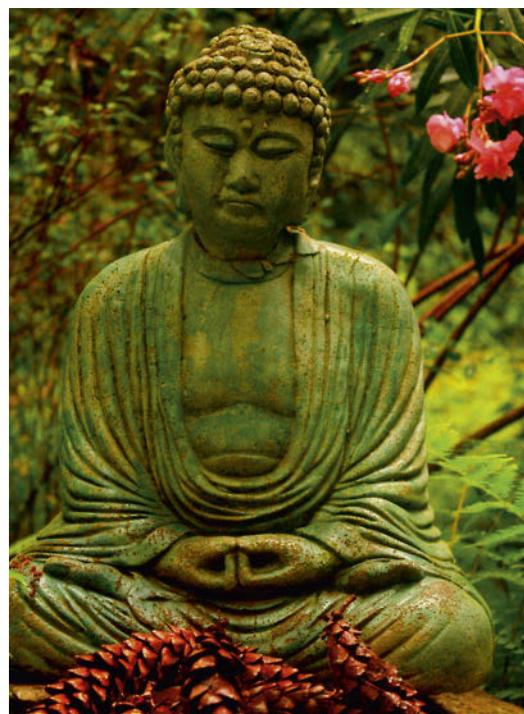
S druge strane, jednako kao i prije, malo je filozofa zaljubljenika u mudrost i dosljednih svojim vlastitim idejama. No i te malobrojne se nemilice napada i optužuje istim optužbama koje su prije više stoljeća okončale Sokratov život: kvarenje mladih i poricanje pravih bogova...

Neki povjesničari čak kažu da Sokrat nikad nije ni postojao te da su ga Atenjani samo izmislili, jer je bio potreban kao moralni model u vremenu propadanja tradicionalnih vrijednosti. Ne vjerujemo da je to bilo tako. U svakom slučaju, da smo tada bili tamo, vjerojatno bismo i sami "stvorili" ovakav arhetipski lik poput Sokrata. Jednako kao što bi ga bilo potrebno izmisliti ili stvoriti danas, ako već ne kao prisutnost genija Sokratove veličine, tada kao rezultat djelovanja svih onih koji vole istinsku spoznaju i žele je živjeti unatoč kritikama i ograničenjima.

Povijest se ponavlja, a s njom i izbor: filozofi ili sofisti? ☺

KAMENI VRT hrama Ryoan-ji

Hram Ryoan-ji, u slobodnom prijevodu "Hram Mirnog Zmaja", danas je jedan od zaštićenih spomenika Kyota, nekadašnje prijestolnice i kulturnog središta Japana, te prema UNESCO-u dio svjetske kulturne baštine. Pripada školi budizma *Rinzai*. Ryoan-ji je jedan od 1600 budističkih hramova u Kyotu, a ono što ga čini osobitim je njegov kameni vrt, remek-djelo japanske kulture.

Smatra se da je hram nastao u drugoj polovici XV. stoljeća kada je šogun Hosokawa Katsumoto kupio posjed s hramom te je na njegovom mjestu osnovao zen hram Ryoan-ji. Vrijeme nastanka vrta nije poznato. Prepostavlja se da je djelo redovnika i sli-

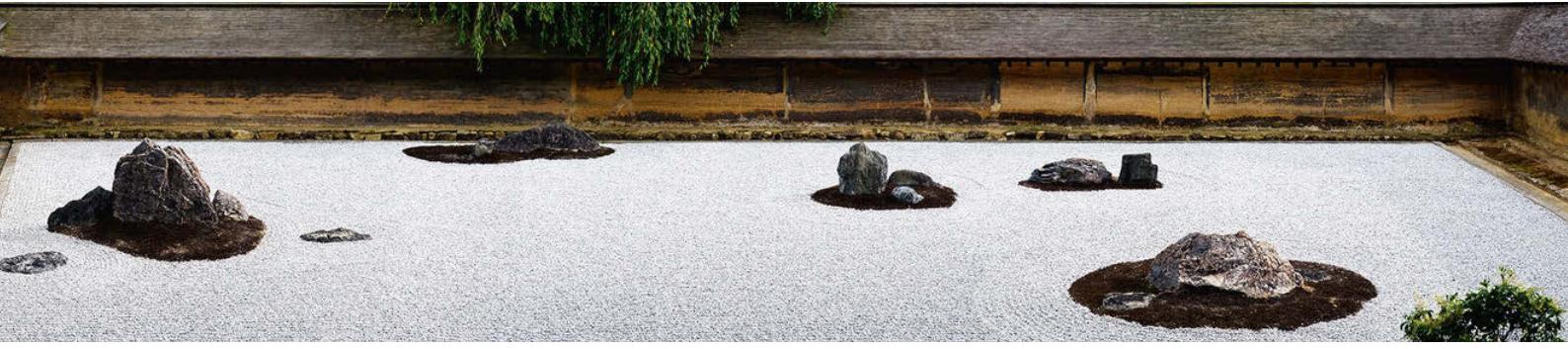

kara pejzaža Shinsoa Soamija (1472. - 1525.) te da je nastao u XVI. stoljeću. Tijekom godina vrt je doživio brojne promjene, a veliku ulogu u njegovom uređenju i održavanju imali su sami redovnici vođeni prvotnom idejom te učenjem zen budizma.

Vrt je izgrađen u obliku pravokutnika, posut je šljunkom, a unutar njega nalazi se petnaest neo-bradenih kamena raspoređenih u pet grupa: jednu grupu čini pet, dvije su sastavljene od tri i dvije od dva kamena. Zelenilo je prisutno jedino kao mahovina. S triju je strana ograden zidom te ga je moguće promatrati samo s trijema hrama, s kojeg se u daljini vide planinski vrhunci.

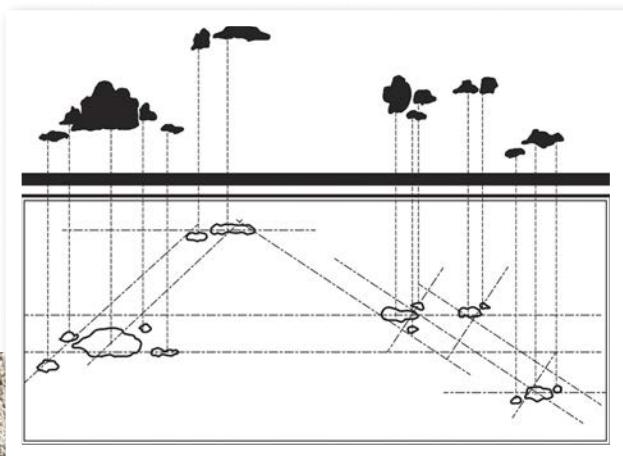

Zanimljivost je vrta u tome što je kamenje u njemu nemoguće istovremeno obuhvatiti pogledom, a mogli bismo reći da nam isto tako izmiče i njegovo definirano značenje. Dok neka objašnjenja govore o prikazu beskonačnosti ili praznine koja je izražena kroz prisutnu jednostavnost, tajnu toga vrta nije moguće u potpunosti prenijeti riječima, opisima i objašnjenjima. Ona postoji više kao nutarnji doživljaj koji promatrač svaki put sam ponovo otkriva.

Vladimir Devide u knjizi *Zen* prenosi nam jedno takvo "otkriće" redovnika ovog hrama, Joeia Matsukure (1910. - 1983.): *Možemo gledati na vrt kao na grupu brdskih otoka u velikom oceanu, ili kao na vrhunce planina što se izdižu nad morem oblaka. Možemo u njemu vidjeti sliku uokvirenu trošnim starim zidom, što ga samog za se smatramo nacionalnim bogatstvom, a možemo i zaboraviti okvir kad osjetimo istinu ovog mora što se proteže bez kraja. Soamijeva rječitost govorit će uvijek onima koji na vrt gledaju nutarnjim očima.*

Rinzai škola budizma bila je poznata po korištenju *koana* koji su poticali uzdizanje svijesti iznad logike i onog vidljivog s namjerom da približi učenika potpunijoj slici stvarnosti. Sve to navodi na pomisao da i sam vrt podsjeća na veličanstveni koan. On u sebi nosi karakteristiku bezvremenosti koja i današnjem posjetitelju, dok boravi u njemu, pruža mogućnost da se odmakne od svakodnevice te uroni dublje unutar sebe, što neki navode kao istinski smisao ovog mesta mira i istančane ljepote. ☩

Priredila: Anastazija Pulja

Polikletov KANON

Suzana Dobrić Žaja

Dijadumen, statua
čije lice je sinonim za
klasični grčki profil.

U nepuna dva stoljeća koliko je trajalo Zlatno doba ili klasično razdoblje stare Grčke, u mnogim područjima čovjekovog djelovanja, osobito u znanosti, filozofiji i umjetnosti, ostvarena su velika postignuća. Niti kiparstvo tu nije bilo iznimka i umjetnička djela koja su nastala u ovom kratkom razdoblju prenose sve do naših dana ideju koju poznajemo kao grčki ideal. Uz Mirona i Fidiju, jedan od trojice najznačajnijih klasičnih grčkih kipara bio je Poliklet iz Arga.

ŽIVOTOPIS I DJELA

Iako je Poliklet¹ u svoje vrijeme bio slavan kipar, vrlo je malo činjenica poznato o njegovom životu. Spominje ga se i kao Polikleta starijeg, za razliku od njegovog sina, Polikleta mlađeg, koji je bio poznatiji kao arhitekt nego kao kipar. Ne zna se niti godina njegovog rođenja, niti godina smrti, zna se jedino da je djelovao u razdoblju između 460. i 420. g. pr.Kr. Prema Pliniju, rođen je na sjeverozapadnom Peloponezu, u Argu ili u Sikionu, a učio je kod majstora Agelada iz Arga kod kojega su također učili Fidija i Miron. Kao već poznati kipar, u Olimpiji je imao radionicu s pomoćnicima i učenicima koji su i nakon njegove smrti nastavili raditi u istom stilu. Polikletova je škola trajala još barem tri generacije, a najaktivnije je djelovala na prijelazu iz IV. u III. stoljeće. Plinije i Pauzanija zabilježili su imena dvadesetak kipara Polikletove škole, od kojih su najpoznatiji bili Skopas i Lizip.

Za razliku od Fidije, kojeg su nazivali *agalmatopoios*, kipar bogova, Poliklet je bio poznat kao *andriantopoios*, kipar čovjeka. Postao je slavan po brončanim skulpturama atleta koji su zbog svojih idealnih proporcija postali uzor grčkim, helenističkim i rimskim kiparima, a danas, nakon gotovo dva i pol tisućljeća, i dalje živo utjelovljuju klasični ideal ljepote. Niti jedno Polikletovo djelo nije nažalost ostalo sačuvano, njegove kipove poznajemo samo kao rimske, najčešće mramorne kopije originalnih djela.

U Arheološkom muzeju u Napulju nalazi se rimska mramorna kopija najpoznatijeg Polikletovog djela. To je *Dorifor*, odnosno *Kopljonoša*, a prikazuje mladića u stojećem položaju s kopljem u lijevoj ruci. Originalni kip najvjerojatnije je bio izliven u bronci. Pronađeno je više rimske mramorne kopije. Ova koja se danas nalazi u Napulju, najbolje je sačuvana; kad je otkrivena u Pompejima, nedostajalo joj je samo koplj.

¹ grč. Πολύκλειτος (Polykleitos) – njegovo ime zapravo znači "nadaleko poznat".

Dorifor je važan jer je to prvi antički kip u *kontrapostu*, stavu koji odražava uravnoteženu nesimetriju prirodnog čovjekovog držanja i u sebi objedinjuje mirovanje i pokret. Težina cijelog tijela je na desnoj nozi, lijeva je savijena u koljenu i oslobođena u iskoraku. Koljena i bokovi su na različitoj visini, glava je lagano okrenuta udesno. Desna je ruka spuštena i odgovara desnoj nozi, dok je lijeva, u kojoj je koplje, uzdignuta.

Upravo s Polikletom završava arhajsko i započinje klasično razdoblje grčkog kiparstva. Sve do tog trenutka grčka je skulptura bila vrlo stilizirana i stroga, podređena jasnim i krutim pravilima, bez težnje prema realizmu. U odnosu na stare arhajske kipove *kourosa*² koji su prikazivani u krutom uspravnom položaju, Polikletov prikaz živog, oslobođenog ljudskog lika predstavlja veliku promjenu, te se ovakva poza, nepromijenjena ili s malim varijacijama koristila kroz cijelu antiku, ali i u renesansnoj umjetnosti.

Dijadumen (*Diadoumenos*, *Tezej*) prikazuje mladića, pobjednika sportskog natjecanja, u stojećem stavu kako podiže ruke da zaveže dijademu, pobjedničku vrpcu. Sačuvano je nekoliko rimskih kopija originala, a najpoznatija je ona koja se danas čuva u Nacionalnom muzeju u Ateni. Na ovom je kipu osobito lijepo oblikovano lice mladića koje je postalo sinonim za klasični grčki profil. Slične kipove napravili su Lizip i Skopas.

Diskofor ili *Nosač diska* starije je Polikletovo djelo i vjerojatno je nastalo prije *Dorifora* i *Dijadumena*. Prikazuje usredotočenog mladog atleta u trenutku prije bacanja diska. Postoji više sačuvanih rimskih kopija, a najpoznatije su ona koja se nalazi u Louvreu i tzv. *Townleyev Diskofor* koji se čuva u Britanskom muzeju u Londonu.

Osim ova tri najpoznatija, spominje se još nekoliko Polikletovih djela: *Efeb* (Westmacottski atlet ili *Kinisk*)³, *Hera*, *Hermes*, *Dječaci u igri bacanja kockice*. Spominje se kako je, natječeći se s Fidijom i Kresilatom, za hram u Efezu izradio kip Amazonke, te da su upravo njegovo djelo suvremenici smatrali najljepšim.

POLIKLETOV KANON

Osim kao kipar, Poliklet je bio poznat i kao filozof i teoretičar, te kao autor *Kanona*, teoretske rasprave u kojoj je izložio svoje učenje o idealnim proporcijama

² Za arhajsko razdoblje karakteristični su kipovi *kourosa* i *kora*. *Kouros* je prikaz nagog mladića u stojećem položaju s rukama potpuno ispruženim uz tijelo, a *kora*, mlada odjevena djevojka, njegov je ženski par. Oni predstavljaju ideal savršene tjelesne ljepote arhajskog razdoblja.

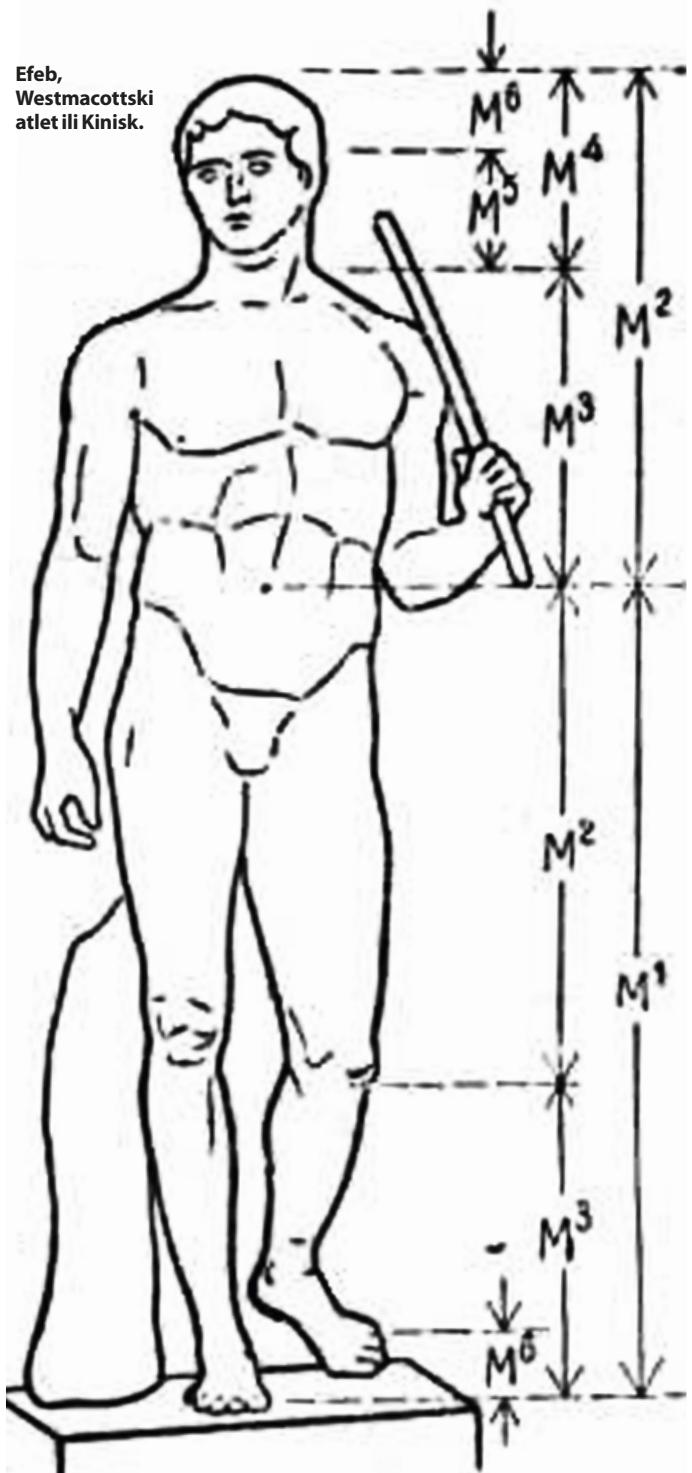
³ Efeb je mladić. Ovaj kip danas se nalazi u Britanskom muzeju, a prije toga bio je u vlasništvu engleskog kipara Richarda Westmacotta. Smatra se da prikazuje čuvenog boksara po imenu Kinisk (*Kyniskos*) koji je sudjelovao u Olimpijskim igrama 460. g. pr.Kr.

Dorifor
(*Kopljonoša*) u
dinamičnom,
nesimetričnom
stavu kontraposta.

ljudskog tijela. *Kanon* je prvi poznati tekst toga tipa u Grčkoj i postao je temelj na kojem su se oslanjali i kojim su se inspirirali svi kasniji grčki umjetnici. Tekst *Kanona* je nažalost izgubljen, sačuvano je tek nekoliko fragmenata koje su u svojim djelima citirali drugi autori. Kao ilustraciju načela koju je iznio u svojoj raspravi, Poliklet je izradio kip. Plinije navodi kako je Poliklet izradio djelo koje umjetnici zovu *Kanon*, tražeći u njemu pravila umjetnosti kao u nekom zakonu, i on je bio jedini čovjek koji je, kako se smatra, načinivši umjetničko djelo, načinio samu umjetnost. Kasnije je utvrđeno da je kip koji spominje Plinije upravo *Dorifor*, *Kopljonoša*.

Efeb,
Westmacottski
atlet ili Kinisk.

Za Polikleta se koncept ljepote zasniva na proporcijama, te on u *Kanonu* opisuje matematičke odnose prisutne u idealnom ljudskom tijelu. Tako, primjerice, visina glave iznosi jednu sedminu ukupne visine tijela, a šaka jednu desetinu. Širina tijela u ramenima odgovara širini triju glava, stopalo je dugo tri širine dlana, a linijama ispod prsa, na preponama i ispod koljena tijelo se može podijeliti na četiri jednakna dijela. Ova tri pravila rekonstruirana su iz sačuvanih fragmenata teksta i prepoznata na Doriforu, ali čini se da je Poliklet vrlo detaljno razradio međusobne odnose pojedinih dijelova tijela. Galen u djelu *Ars Medica* kaže: *Jasno je to pokazao (Hrizip) u govoru koji sam maloprije naveo*

i u kojemu kaže da se zdravlje tijela sastoje u simetriji među toplim i hladnim, suhim i vlažnim elementima, jer su to očito elementi tijela, dok se ljepota, kako on misli, sastoje ne u simetriji elemenata, nego u simetriji dijelova tijela, očito prsta prema prstu i svih prstiju prema pesti u zapešću, pa njih prema podlaktici i podlaktice prema cijeloj ruci, i svih dijelova prema svim dijelovima, kako je napisano u Polikletovom Kanonu. Filon iz Bizanta, poznat i kao Filon Mehaničar u djelu *Belopoeica* također citira Polikletov *Kanon*: *Stoga treba reći da je riječ rečena od kipara Polikleta prikladna za budućnost... ...savršenstvo se ostvaruje malo-pomalo, kroz mnogo brojeva (vodeći računa) o malim pojedinostima.*

U poimanju umjetnosti, ne samo kod Polikleta, nego i kod drugih velikih umjetnika toga vremena, važno je nekoliko pojmoveva: proporcija, simetrija, harmonija.

Dok je omjer međusobni odnos dviju veličina ili vrijednosti jedne prema drugoj ($a:b$), proporcija ili razmjer (grč. *analogía* – podudarnost, srodnost) jest jednakost dvaju međusobnih odnosa ($a:b=c:d$).

Pojam simetrije (grč. *sýn* – zajedno i *métron* – mjera) u nekim slučajevima označava razmjer, ali općenito znači sumjerljivost, odnosno suglasje između pojedinačnih dijelova i cjeline. Iz proporcije, navodi Vitruvije⁴, nastaje simetrija, a iz simetrije proizlazi harmonija, odnosno sklad. U djelu *Moralia (Običaji)*⁵ Plutarh kaže: *Svi se brojevi moraju dovesti u sukladan odnos pomoću nekog sustava sumjerljivosti i harmonije, jer nesklad nastaje čim i samo jedan element nedostaje ili je pomaknut sa svog mesta.*

PITAGOREJSKI KORIJENI KANONA

Prema rekonstruiranim dijelovima *Kanona* neupitno je da se u njemu naglašavaju broj, razmjer, sumjerljivost, ljepota, a svi su ti pojmovi vrlo bliski filozofiji pitagorejaca i njihovom učenju o brojevima gdje je broj izvor i počelo svih stvari. Prema Filolaju, jednom od pripadnika pitagorejske škole, broj je najmoćnija i nestvorena veza vječnoga trajanja stvari u kozmosu i temelj čovjekovog spoznavanja svijeta, a ljepota se izražava kroz skladne i harmonične odnose koji se mogu prikazati pomoću brojeva. Filolaj piše: ... *A laž se nikako ne uvlači u broj. Jer kao nepomirljivi nepri-*

⁴ U djelu *Deset knjiga o arhitekturi* rimski arhitekt Vitruvije također daje svoj kanon proporcija ljudskog tijela koji danas poznajemo preko slavnog Leonardovog crteža idealnog čovjeka. Polikletov *Kanon* i ideje iznesene u njemu gotovo su sigurno utjecali na Vitruvija.

⁵ U navedenom citatu ne spominje se izrijekom Poliklet, ali se općenito smatra da se odnosi na *Kanon*.

jatelj stoji laž prema njegovoj prirodi, a istina je rodu broja svojstvena i urodena. Od svih brojeva najvažniji je broj deset, "Sveto Deset, koje drži ključ svih stvari", a prikazivao se kao tzv. tetraktis⁶.

Pitagorejci su broj kao princip kozmičkog reda konkretno izrazili najprije u glazbi kroz proporciju tonova unutar oktave. Isti se princip može primijeniti na sve vrste umjetnosti, a osobito na arhitekturu. U tom smislu Poliklet je u ljudskom tijelu pokušao pronaći idealnu mjeru izraženu kroz brojeve i odnose između brojeva kako bi isklesani kip bio jednakopravni privlačan i oku i umu, te kako bi se u njemu izjednačile ljudska i božanska ljepota.

Platon, kao nastavljač pitagorejske tradicije, vrlo je cijenio Polikleta. U *Filebu* na više mjestu spominje mjerne i razmjere i povezuje ih s ljepotom, vrlinom i istinom. Štoviše, kaže da kad bi netko iz bilo kojeg umjetničkog djela uklonio elemente matematike, razmjera i proporcija, nakon toga od umjetničkog djela ne bi preostalo gotovo ništa. Umjetnik izražava istinu kroz zakone ljepote u svojim djelima. Za Platona i za svoje suvremenike Poliklet je bio upravo takav umjetnik, onaj čija djela izražavaju arhetipske ideje koje nadahnjuju i uzdižu čovjekovu dušu. ☩

⁶ Tetraktis se dobije tako da se kao baza trokuta uzmu četiri točke, pa iznad njih tri, pa dvije, te jednu na vrh. Tako nastaje piramida, odnosno jednakostraničan trokut sa stranicama 4-4-4, zbog čega se i nazivao tetraktis. Istočvremeno se može prikazati kao $10=4+3+2+1$.

KRATKA PRIČA

Filip i Demosten

Grcki vladar Filip bijaše okružen laskavcima i licemjerima. Nekolicina dvorskih ulizica potražiše slavnoga govornika Demostenia s namjerom da ga nagovore da im se pridruži u hvalospjevu kralju Filipu.

– Zašto nikada nijednom riječu ne pohvališ kralja? Zašto ne nađeš nijednu lijepu riječ za mnoge njegove odlike?

– Koje su to odlike? – upita Demosten.

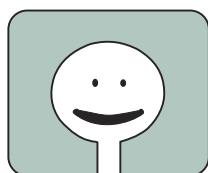
– Eto, kralj je izvrstan govornik, vrlo lijep čovjek, a bogme, i najviše može popiti - rekoše kaditelji i dvoličnici.

Demosten im odgovori:

– Prvo je pohvala za odyjetnika, drugo za ženu, treće za spužvu, a nijedno za kralja! ☩

Ciklus predavanja

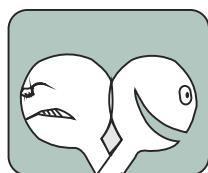
VELIKA UČENJA ISTOKA I ZAPADA

Reci,

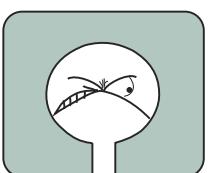
nisi li umoran

od licemjerja,

egoizma,

zavisti

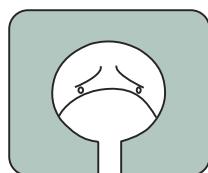
i taštine ?

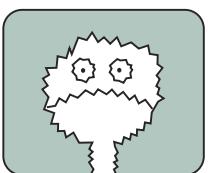
Nije li ti dosta

briga,

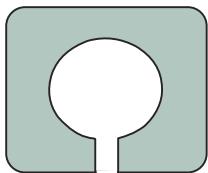
tuga,

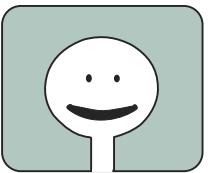
neuroza,

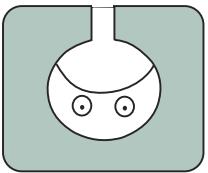
stresa

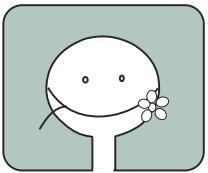
i praznine ?

Ne misliš li

da je nešto
naopako

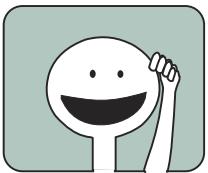
da treba biti
prirodniji,

prijateljskiji,

skromniji,

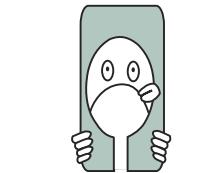
i samo je
problem razumjeti

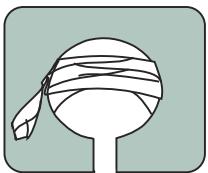
da si previše
važan

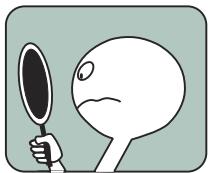
a da bi živio
zarobljen

od stvari koje
te ograničavaju,

osljepljuju,

i ne dopuštaju ti
da vidiš sebe

i shvatiš

da mir

znanje

leže unutar tebe...

UPOZNAJ SAMOGA SEBE

OSIJEK:

D. Neumana 6, 031 200 630

PULA:

Uspon na Kaštel 2, 098 900 4406

RIJEKA:

Jedrarska 5/3, 051 213 020

SPLIT:

Slavićeva 47, 021 486 366

VARAŽDIN: V. Nazora 1, 095 5959 950

ZADAR: J.J.Strossmayera 8, 098 840 270

ZAGREB:

Ilica 36, tel: 01 481 2222

fax: 01 2330 450

**Zaustavi govor,
zaustavi mišljenje
i nema toga
što nećeš razumjeti.**

**Vrati se korijenu
i sagledat ćeš smisao...**

**Hsin hsin ming
(Zapis o vjeri u duh)**